
Hedret for digitaliseringen av mammografi

AKTUELT I FORENINGEN

JULIE KALVELAND

julie.kalveland@legeforeningen.no
Samfunnspolitisk avdeling

Radiolog Per Skaane er tildelt Kongens fortjenstmedalje for sin pionerinnsats innen radiologisk brystdiagnostikk.

TYDELIG RØRT: En beveget Per Skaane mottar Kongens fortjenstmedalje fra fylkesmannen i Oslo og Akershus, Valgerd Svarstad Haugland. Foto: Elisabeth Jakobsen, Krefregisteret

Da han dro på festmiddagen under det nordiske mammografisymposiet 17. oktober 2017, ante Per Skaane ingen ugler i mosen. Samme dag hadde Mammografiprogrammet presentert en rapport om resultatene av tjue års arbeid med mammografiscreening i Norge. Den erfarne radiologen og professor emeritus var klar til å spise god mat og feire sammen med 400 andre feststemte radiologer og andre screening-interesserte i festsalen på Radisson Blu Scandinavia Hotel i Oslo.

Det vil si, han stusset litt da han på forhånd sjekket listen over deltakere og fant kona Nina Voss Skaane sitt navn. Hun er riktignok også lege, men ikke radiolog og sjelden med på tilstelninger av denne typen. Skaane regnet med at arrangøren hadde antatt at kona skulle være med og slo seg til ro med det. Det han ikke hadde regnet med var at både skulle kona dukke opp, og at han skulle være kveldens hovedperson.

Da underholdningen skulle ha startet, gikk i stedet tre sentrale personer innen norsk mammografiscreening opp på scenen og begynte å lese karakteristikker av en person som skulle få en gjev pris – Kongens fortjenestmedalje.

– Jeg forsto etter en liten stund at det måtte være meg. Så kom Valgerd Svarstad Haugland, fylkeskvinnen, for å dele ut prisen. Det var veldig flott, sier Skaane litt rørt.

– Men jeg vil understreke at dette er en pris til hele teamet jeg har jobbet sammen med, sier han.

Bestemte seg i midnattssol

Per Skaane har en lang karriere bak seg som brystradiolog og forsker ved Brystdiagnostisk senter ved Oslo universitetssykehus. Han har vært en av pionerene innen ultralyd og andre bildediagnostiske metoder i brystdiagnostikken, både nasjonalt og internasjonalt. For å forstå hvordan det hele startet må vi spole førti år tilbake i tid. Året er 1977 og midnattssolen skinner over Harstad. Per Skaane og kona har begge jobb ved sykehuset. Hans mål er å bli gynekolog, men drømmen har begynt å slå sprekker:

– Jeg opparbeidet meg litt erfaring innen kirurgi og patologi, noe jeg tenkte ville være nyttig. Men så forsto jeg etter hvert at gynekologien rett og slett ikke var mitt fag. Jeg ville aldri bli en god operatør.

I den lyse sommernatten bestemmer derfor paret seg for å rykke opp røttene og finne på noe nytt. Men hvis de uansett må reise tusen kilometer for å komme til Sør-Norge, hvorfor ikke reise enda lengre? For eksempel tilbake til Tübingen i Tyskland hvor de ble kjent under medisinstudiet?

GJEV PRIS: Dette er en pris til hele teamet jeg har jobbet med, sier Per Skaane. Foto: Elisabeth Jakobsen, Krefregisteret

– Bare å komme

– Jeg sendte rett og slett et brev til direktøren ved radiologisk klinikk ved universitetet og spurte om jeg kunne få jobb. Jeg hadde vel egentlig ikke forventet å få noe svar der jeg satt som «liten assistentlege» nord for polarsirkelen og per brev forsøkte å få en utdanningsstilling ved en av de ledende radiologiske avdelingene i Tyskland.

Men svar fikk han.

– Etter én uke kom det et rekommandert brev der det sto at det bare var å komme, forteller Skaane med et smil.

– Så bør det jo nevnes at det nok var en fordel at jeg hadde tatt hele studiet og arbeidet et par år ved patologisk avdeling ved universitetet tidligere.

Skepsis i fagmiljøet

Radiologien, med større vekt på teori og fysikk, passet Skaane bedre. Erfaringen fra kirurgi og patologi kom også godt med. Da han kom tilbake til Norge og Ullevål sykehus på starten av 80-tallet hadde teknologien inntatt medisinen for fullt i Norge. Alt ble digitalisert – med unntak av mammografien. Spørsmålet ble derfor reist: var det ikke på tide å bytte ut de analoge mammografibildene som ble hengt på lyskasser med digitale bilder på skjerm?

Men skepsisen var stor. Skaane minnes at det var mange eksperter som tvilte på verdien av digitalisering av mammografien, til tross for de store fordelene digitaliseringen hadde gitt innen andre områder av radiologien.

– Det ble fryktet at det ville være slitsomt å granske det store volumet av mammografibilder på skjerm og at den digitale oppløsningen ikke ville være god nok til å fremstille de viktige subtile forandringene på mammografi godt nok, forteller han.

I regi av Kreftregisteret ble det likevel nedsatt en rådgivende arbeidsgruppe for å vurdere muligheten for innføring av digital teknikk i det norske mammografiprogrammet, hvor Per Skaane deltok. Arbeidsgruppen la frem sin rapport i 1998. Svaret var tydelig: «Ja, digitalisering er mulig».

Startet den første pionerstudien

Da Ullevål universitetssykehus sommeren 1999 anskaffet digitalt mammografiutstyr som et av de første sykehusene i Europa, lå veien åpen for banebrytende klinisk forskning. I den første måneden i det nye årtuset startet det aller første digitale mammografiprojektet i Europa opp ved Ullevål med Per Skaane som leder. Den såkalte Oslo I-studien ble utført samtidig med den første amerikanske studien innen feltet. Både Oslo I og den påfølgende Oslo II-studien viste lovende resultater og er i dag sett på som pionerstudier innen feltet.

– Skepsisen rundt digital mammografi var forbi etter publiseringen av en stor amerikansk studie, DMIST, i 2005. I dag er denne teknikken gullstandard internasjonalt, sier Skaane.

Forsker videre

Per Skaane hviler ikke på laurbærene selv om han nå er pensjonert. De siste årene har han forsket på en ny digital mammografiteknikk: Tomosyntese.

– Denne nye teknologien gir en tredimensjonal fremstilling av brystet og gjør det mulig å oppdage brystkreft på et tidligere stadium, forklarer han.

Foreløpige resultater fra «Oslo Tomosynthesis Screening Trial» har blitt publisert i internasjonale tidsskrifter, og i skrivende stund er det kort tid til at ytterligere resultater skal publiseres i et amerikansk tidsskrift.

Men interessen for digitalisering kan synes forbeholdt til yrkeslivet. På hjemmebane er prisvinneren mindre opptatt av å holde seg oppdatert:

– Det er ingen vits i å sende SMS-er til meg. Mobiltelefonen ligger avskrudd i lommen min. Den har jeg bare på når jeg er i utlandet og på hytta, sier han smilende.

Publisert: 5. mars 2018. Tidsskr Nor Legeforen.

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2026. Lastet ned fra tidsskriftet.no 7. juli 2026.